

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de geannoteerde agenda voor de informele Raad Buitenlandse Zaken van 14 augustus 2020 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2192).

De voorzitter van de commissie,
Pia Dijkstra

De griffier van de commissie,
Van Toor

Inhoudsopgave	blz.
I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
Algemeen	
Actuele onderwerpen	
Ontwikkelingen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika	
Overige onderwerpen	
II Antwoord / Reactie van de Minister	11
III Volledige agenda	11

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Inbreng van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 14 augustus 2020. Zij hebben hierover de volgende vragen:

Wit-Rusland

De fractieleden van de VVD vragen of het kabinet zich doorgaand wil inzetten om, gezamenlijk met de Europese partners, op te treden tegen de kennelijke vervalsing van verkiezingsuitslagen in Wit-Rusland, de onderdrukking en intimidatie van de democratische oppositie en de recente onderdrukking van demonstranten door de autoriteiten, waaronder het op EU-niveau zo mogelijk met gerichte sancties die personen te treffen die verantwoordelijk zijn voor grove mensenrechtenschendingen. Ook vragen zij welke consequenties aan de recente gebeurtenissen kunnen worden verbonden in termen van de verschillende vormen van EU-hulp aan Wit-Rusland. Daarnaast vragen zij of de EU voorbereid is op de dreiging vanuit Moskou die samenhangt met een eventuele toekomstige democratisering in Minsk.

De leden van de VVD-fractie steunen het kabinet in een daadkrachtige afwijzing van de Turkse aanstalten om seismografisch onderzoek te doen nabij Griekse eilanden. Zij vragen welke mogelijke repercussies kunnen worden aangekondigd. Zij nemen met belangstelling kennis van de aankondiging van President Macron om in het licht van de Turkse acties in samenspraak met Europese partners waaronder Griekenland de Franse militaire aanwezigheid in de Oostelijke Middellandse Zee te versterken. Welke rol ziet het kabinet hierbij voor de EU en de afzonderlijke lidstaten?

Turkije

De leden van de VVD-fractie zijn ook gealarmeerd door de kennelijke wens van de Turkse regering om zich terug te trekken uit de Conventie van Istanboel inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, alsook indicaties dat Polen hetzelfde zou willen doen. Zij vragen of het kabinet wil inzetten op inventarisatie door de EU van de mogelijke negatieve maatregelen die ten aanzien van deze landen kunnen worden genomen indien hiertoe wordt overgegaan.

Libanon

De leden van de VVD-fractie steunen de inspanningen van het kabinet en van de EU om de bevolking van Libanon te ondersteunen na de verwoestende explosie in Beiroet. Zij vragen of het aangekondigde Franse initiatief ten aanzien van de Libanese politiek een Europese component heeft, wat het initiatief behelst en hoe het kabinet daar tegenover staat.

Venezuela

De leden van de VVD-fractie zijn blijvend bezorgd over de doorgaande crisis in Venezuela, die de lokale bevolking maar ook het Koninkrijk raakt. Zij vragen over welke middelen de Internationale Contactgroep kan beschikken en hoe deze worden ingezet.

Inbreng van de fractie van het CDA

Wit-Rusland

De leden van de CDA-fractie zien op dit moment dat de verkiezingen in Wit-Rusland totaal vervalst zijn. Indien de zittende machthebber 80% van de stemmen krijgt en er zelfs niet een kleine demonstratie voor hem is, dan is het duidelijk dat hij alle draagvlak verloren heeft. Dat betekent dat Nederland en de Europese Unie voor de belangrijke keuze komen te staan of zij het resultaat erkennen.

Er vindt nu fors politiegeweld plaats en het is van groot belang zeer zorgvuldig te handelen als Unie, zeker omdat ook Rusland zich hierin mengt en zal mengen. Lukt dat per unanimititeit of is er een land dat president Loekasjenko nog steunt? De leden van de CDA-fractie herinneren zich namelijk nog een recent contact tussen de premier van Hongarije en president Loekasjenko. Blokkeert Hongarije vergaande actie? Indien dat zo is, welke opties hebben de andere Lidstaten dan?

De leden van de CDA-fractie merken op dat de Baltische en Nordic landen een vergaande verklaring hebben afgegeven (<https://eng.lsm.lv/article/politics/diplomacy/nordic-and-baltic-foreign-ministers-issue-joint-statement-on-Wit-Rusland.a370161/>). Dat zijn veelal collega landen uit de gewaardeerde Hanzeliga. Wil het kabinet meedoen met de gezamenlijke verklaring van de Baltische en Nordic landen?

Polen, Litouwen en Letland hebben een voorstel gedaan voor mediation (<https://uk.reuters.com/article/uk-Wit-Rusland-election-lithuania-mediation/lithuania-poland-latvia-offer-to-mediate-in-Wit-Rusland-crisis-idUKKCN2581VM>). Het zou goed zijn als dat breed gedragen wordt in de Unie. Wil het kabinet meedoen met het initiatief van Polen, Litouwen en Letland voor mediation onder voorwaarden (stoppen geweld, vrijlating gevangenen) en anders sancties?

De leden van de CDA-fractie vinden het van groot belang om de uitslag, die overduidelijk gemanipuleerd is, niet te erkennen. Wil het kabinet de uitslag van de verkiezingen niet erkennen?

Tot slot, de leden van de CDA-fractie waarderen het dat Nederland zelf wel een beperkte waarneming gedaan heeft. Het is van groot belang dat de weinige mensen die wel waarneming gedaan hebben, dit openbaar maken. Wilt u het verslag van beperkte verkiezingsobservaties die de Nederlandse post in Minsk gedaan heeft, zo spoedig mogelijk openbaar maken in het Engels? Er is namelijk nauwelijks sprake geweest van onafhankelijke observatie en het is van groot belang onafhankelijke bevindingen te hebben, hoe beperkt de missie ook was.

Inbreng van de fractie van D66

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de bijeenkomst van Europese Ministers van Buitenlandse Zaken op 14 augustus as.

Wit-Rusland

De leden van de D66-fractie spreken hun grote zorgen uit over de onlangs in Wit-Rusland gehouden verkiezingen, de frauduleuze verkiezingsuitslag en het daaropvolgende geweld tegen vreedzame demonstranten. Zij veroordelen deze acties van het regime van Loekasjenko ten zeerste. Zij vragen het kabinet om een steviger stellingname dan tot nu toe ingenomen. De leden van de D66-fractie vragen het kabinet bovengenoemde acties te veroordelen, idealiter in EU-verband, desnoods bilateraal. Graag een reactie.

De leden van de D66-fractie vragen het kabinet of het klopt dat de kiesraad van Wit-Rusland nog geen formele uitslag heeft gepresenteerd? Wat betekent dat volgens het kabinet? Zij roepen het kabinet met klem op de nu gecommuniceerde uitslag van de verkiezingen niet te erkennen. Graag een reactie.

Een oproep tot dialoog, zoals het kabinet voorstelt, is pijnlijk als die niet gepaard gaat met serieuze maatregelen om de bevolking te beschermen. Het is niet eerlijk om van burgers die bloedend in de straat liggen te verwachten dat zij in dialoog willen met het regime dat hen elke avond neerknuppelt. De leden van de D66-fractie roepen het kabinet daarom klemmend op om, samen met andere EU-landen, de hoofden en hoge officieren van veiligheidsdiensten te waarschuwen dat zij persoonsgerichte sancties (inreisverboden, bevrozen van tegoeden) opgelegd zullen krijgen indien het geweld tegen vreedzame demonstranten voortduurt. Graag een reactie. Welke mogelijkheden ziet Nederland om aanvullende gerichte sancties te nemen richting het regime? En wanneer wordt nu eindelijk de Europese Magnitsky Wet van kracht? Indien consensus binnen EU-verband niet mogelijk blijkt, vragen de leden van de D66-fractie om deze maatregelen te nemen met de grootst mogelijke groep van EU-landen en op z'n minst dat Nederland zich aansluit bij de gezamenlijke verklaring van de Baltische en Scandinavische landen. Graag een reactie.

De leden van de D66-fractie vragen daarnaast of de beperkte verkiezingsobservaties die de Nederlandse diplomatieke post in Minsk gedaan heeft zo spoedig mogelijk openbaar gemaakt kunnen worden in het Engels. Graag een reactie.

Inbreng van de fractie van GroenLinks

De leden van de fractie van GroenLinks hebben met instemming kennis genomen van het besluit morgen een extra (informele) vergadering van de EU RBZ bijeen te roepen. Met name het grove en grootschalige geweld na de evident oneerlijk verlopen verkiezingen in Wit-Rusland vraagt om een snelle en daadkrachtige reactie van de EU. Is de Minister bereid zich ervoor in te zetten dat de informele RBZ, waarin nu eenmaal per definitie geen besluiten kunnen worden genomen, zonder uitstel wordt gevolgd door een schriftelijke procedure waarin wel gemeenschappelijk te nemen maatregelen worden afgesproken? Het is in de visie van de fractie van GroenLinks onwenselijk dat concrete besluiten pas zouden worden genomen op de eerstvolgende formele RBZ, die immers pas op 24 september plaatsvindt.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen de Minister meer duidelijkheid over de Nederlandse inzet tijdens de komende informele RBZ. Gaat Nederland zich er voor inzetten dat de EU de uitslag van de verkiezingen niet erkent en dat aan de bezwaren die oppositie-kandidaat mevrouw Tichanovskaja bij de kiescommissie heeft ingediend, tegemoet wordt gekomen? Kan de Minister de Tweede Kamer meer inzicht geven in

de «onregelmatigheden» die een diplomatieke waarnemersmissie, waar ook ons land aan deelnam, vaststelde. Hoe kan de EU er, in de visie van het kabinet, aan bijdragen dat de bevolking van Wit-Rusland op korte termijn de mogelijkheid krijgt om zich op een vrije en democratische manier uit te spreken over de politieke toekomst van hun land? Is het kabinet het met de leden van de fractie van GroenLinks eens dat de oneerlijke manier waarop de verkiezingen zijn verlopen en het extreme geweld tegen de eigen bevolking in de dagen daarna het laatste restje legitimiteit van de huidige regering en zijn president hebben doen verdwijnen? Wat heeft dit voor gevolgen voor de relatie tussen de EU, cq Nederland, en Wit-Rusland, met name in het toekomstige, dit jaar herziene, Oostelijk Partnerschap?

De leden van de fractie van GroenLinks steunen de Nederlandse inzet, onder meer via Matra en het Mensenrechtenfonds, voor het maatschappelijk middenveld in Wit-Rusland. Uitbreiding van deze steun is nu van essentieel belang. Wil de Minister hiervoor morgen in de RBZ een lans breken? Ziet hij mogelijkheden voor deze gewenste uitbreiding, nu de repressie tegen de eigen bevolking in Wit-Rusland zo'n extreme vorm aanneemt?

Tenslotte vragen de leden van de fractie van GroenLinks wat de positie van het kabinet zal zijn tegenover de vraag of de in 2016 afgezwakte sancties weer zullen moeten aangescherpt? De leden van de fractie van GroenLinks achten het van groot belang dat de verantwoordelijken voor verkiezingsfraude en geweld tegen demonstranten middels persoonsgerichte sancties rechtstreeks met de gevolgen van hun optreden worden geconfronteerd.

Turkije

Wat betreft het eigenmachtige optreden van de Turkse regering in de oostelijke Middellandse Zee, vragen de leden van de fractie van GroenLinks de Minister naar zijn visie op de mogelijkheden om Turkije te laten inbinden. Kan op de meest korte termijn van EU-zijde een diplomatiek initiatief worden verwacht om de spanningen die het Turkse optreden veroorzaakt te verminderen?

Inbreng van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda van de informele videoconferentie van de leden van de Raad Buitenlandse Zaken, het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 13 juli 2020 en de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 11 augustus 2020 inzake recente ontwikkelingen in Wit-Rusland.

Wit-Rusland

De leden van de SP-fractie hebben grote zorgen over de ontwikkelingen in Wit-Rusland rond de presidentsverkiezingen van afgelopen zondag. Grootschalige repressie, beperkte of geen toegang tot internet, tekenen van ernstige onderdrukking, toepassing van buitensporig geweld en gebruik van verdovingsgranaten door de politie tegen vreedzame demonstranten en journalisten, arbitraire arrestaties. Het is goed dat de Minister de zorgen van deze leden deelt en het geweld tegen vreedzame demonstranten veroordeelt. De leden van de SP-fractie zouden nog wel een aantal aanvullende acties van de Minister willen zien. Is de Minister bereid om ook het geweld tegen journalisten te veroordelen en vrijlating van alle politiek gevangenen te verzoeken? Heeft de Minister hierover al

contact gehad met de Wit-Ruslandsische autoriteiten? Zo nee, waarom niet en wil hij dat alsnog doen?

De leden van de SP-fractie vragen wanneer de Minister wil besluiten om de uitslag van de verkiezingen, die volgens de Minister oneerlijk zijn verlopen, ongeldig te verklaren? Hoe realistisch is het te verwachten dat de autoriteiten van Wit-Rusland nu wel zullen overgaan tot eerlijke publicatie van de verkiezingsresultaten zoals de Minister verlangt? Welke criteria en voorwaarden hanteert de Minister bij het al dan niet besluiten tot erkenning van de verkiezingsuitslag? Wanneer zijn de stemmen van de presidentsverkiezingen in Wit-Rusland volgens de Minister op een eerlijke en accurate wijze geteld? Welke voorwaarden stelt de Minister aan dit proces? Wat als dit proces niet tot stand komt? Zal de Minister dan overgaan tot het niet erkennen van de verkiezingsuitslag? Waarom wel of niet? Welke feiten zijn de Minister bekend over de uitslag van de presidentsverkiezingen? Wat zijn de verkiezingsresultaten voor oppositiekan-didate Svetlana Tichanovskaja en zittend president Alexander Loekasjenko? Hoe groot is de steun voor de zittende president volgens informatie van de Minister? Hoe groot is het verzet tegen de verkiezingsuitslag?

De leden van de SP-fractie vragen of de Minister bereid is om de ontwikkelingen in Wit-Rusland in de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) te bespreken en het initiatief te nemen om samen met tenminste negen andere landen, het Moskou mechanisme in werking te stellen voor uitvoering van een internationaal gedragen onderzoek naar de gebeurtenissen in Wit-Rusland?

De leden van de SP-fractie vragen welke gevolgen de huidige ontwikkelingen hebben voor de kritische dialoog met Wit-Rusland via de EU in het Oostelijk Partnerschap? Wat is de inzet van de Minister aanstaande vrijdag tijdens de informele RBZ? De Minister kiest voor een stapsgewijze benadering, met ruimte om de druk op de autoriteiten van Wit-Rusland op te voeren. Welke te onderscheiden stappen ziet het kabinet voor zich? Welke sanctiemogelijkheden zal de Minister bepleiten? Is de Minister bereid hierbij sancties die de bevolking treffen, bij voorbaat uit te sluiten?

Turkije

Turkije verricht proefboringen in het oostelijk deel van de Middellandse Zee. Afgelopen week is ook weer door Turkije gebombardeerd in Irak waarbij volgens berichten twee Iraakse militairen zouden zijn omgekomen. Turkije bezet ook altijd nog delen van Noord-Syrië en voert in de regio expansiepolitiek met interventies in Libië en het oostelijk deel van de Middellandse Zee. Dit alles draagt bij aan groeiende spanningen in de regio en escalatie met buurlanden. De spanningen tussen Turkije, Griekenland en Cyprus zijn de afgelopen weken toegenomen. De leden van de SP-fractie vragen welke stappen van betrokken partijen volgens de Minister hebben bijgedragen aan escalatie? Jarenlange gesprekken en waarschuwingen van de EU ten spijt, gaat Turkije verder met de acties in het oostelijk deel van de Middellandse Zee, met als resultaat verhoogde militaire aanwezigheid van Griekenland en Frankrijk. Hoe denkt de Minister nog vast te kunnen houden aan de-escalatie, gezien de escale-rende acties van de Turkse regering? Wat is de inzet van de Minister komende vrijdag?

Libanon

De ongekend grote explosie in de haven van Beiroet is een grote ramp voor Libanon. Met veel menselijk leed, doden en enorme economische schade in een land dat gebukt gaat onder grote politieke, sociale en economische problemen. Wat is de Minister bekend over de als gevolg van de explosie aangerichte schade? De leden van de SP-fractie zijn van mening dat de internationale gemeenschap, waaronder ons land, alles in het werk moet stellen om hulp te bieden aan de Libanese bevolking. Afgelopen zondag is op initiatief van de Franse president Macron een donorconferentie georganiseerd voor Libanon. Wat zijn de uitkomsten van deze conferentie geweest? De leden van de SP-fractie juichen de door Nederland ingezette (nood)hulp toe. De Minister schrijft dat voor substantiële hulp aan Libanon hervormingen worden geëist. De Libanese regering is als gevolg van massale volkswoede inmiddels afgetreden, is het niet aan de Libanese bevolking om hun eigen toekomst te bepalen, zo vragen de leden van de SP-fractie? Welke mogelijkheden ziet de Minister hiertoe? Kan de Minister concretiseren welke hervormingen hij voorstaat? En ziet hij dergelijke eisen niet als een belemmering voor snelle opbouw van het land na deze dramatische explosie en verwoesting?

Inbreng van de fractie van de PvdA

De leden van de PvdA-fractie maken zich grote zorgen over de situatie in Wit-Rusland. Het is overduidelijk dat de verkiezingen niet eerlijk zijn verlopen. Met geweld en intimidatie zijn vervolgens protesten onderdrukt. De belangrijkste oppositiekandidaat heeft het land moeten ontvluchten en duizenden mensen zitten vast in Loekasjenko's gevangenissen. Deze gebeurtenissen dienen door Nederland en de EU streng veroordeeld te worden. Erkent het kabinet dat het regime van Loekasjenko iedere legitimiteit ontbeert, en zal het kabinet de gang van zaken in Wit-Rusland met de sterkste bewoordingen veroordelen?

De leden van de PvdA-fractie vragen of het kabinet de door het regime afgekondigde verkiezingsuitslag accepteert. Gaat Nederland ondubbelzinnig de uitslag als onrechtmatig dan wel ongeldig bestempelen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke gevolgen heeft dit? Wat is de inzet van Nederland in deze: hertelling, nieuwe verkiezingen of wellicht andere mogelijkheden? In hoeverre heeft Nederland zicht op de daadwerkelijke resultaten van de verkiezingen? In hoeverre hebben Nederland en de internationale gemeenschap zicht gehad op het verloop van de verkiezingen? Is de Minister bereid in te zetten op nieuwe verkiezingen, met internationale waarnemers en met deelname van oppositiekandidaten die nu in de gevangenis zitten?

De leden van de PvdA-fractie achten het noodzakelijk dat het geweld zo snel mogelijk stopt. Welke mogelijkheden ziet het kabinet om hiertoe druk uit te oefenen, zodat mensen in Wit-Rusland vreedzaam kunnen demonstreren? Door welke organisaties wordt dit geweld uitgevoerd? Welke personen dragen hiervoor verantwoordelijkheid? In hoeverre worden de betrokken organisaties en personen reeds gesanctioneerd en welke mogelijkheden bestaan er om sancties op te leggen en uit te breiden?

De leden van de PvdA-fractie of de Minister bereid is in Europees verband er voor te pleiten sancties zo snel mogelijk te intensiveren? Ligt er reeds een plan klaar voor uitbreiding van sancties, en in hoeverre is Nederland betrokken bij het ontwerp van een nieuw sanctieregime? Heeft de Minister in de voorbereiding al contact gehad met collega's om aanscherping sancties te bepleiten? Hoe ligt het speelveld? Is Nederland bereid om Wit-Rusland per onmiddellijk uit het EU Oostelijk Partnerschap te zetten?

De leden van de PvdA-fractie vragen wat de positie van Nederland is ten aanzien van Europese lidstaten die het Loekasjenko regime steunen, zoals Hongarije. Welke gevolgen kan dit hebben voor Europese besluitvorming? Indien de Europese resultaten ten aanzien van een versterkt sanctieregime tegenvallen, is Nederland dan bereid unilateraal strengere maatregelen te treffen? Is het kabinet zich ervan bewust dat Nederland een van de belangrijkste handelspartners voor Wit-Rusland is, en daarmee een relatief belangrijke rol kan spelen in het onder druk zetten van het regime, mede omdat vrienden van het regime aanzienlijke posities in de economie bezetten? Worden er door Buitenlandse Zaken en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RWO) nog handelsmissies naar Wit-Rusland georganiseerd, en zo ja, in hoeverre wordt dit heroverwogen? In hoeverre wordt geld door het regime gecreëerd door via Nederland olie door te verkopen?

De leden van de PvdA-fractie vragen of het kabinet enig beeld heeft van de omvang van het geweld en het aantal opgepakte mensen. Is bekend welke mensen gevangen zitten, en waar zij gevangen zitten? Er zijn berichten dat gevangenen regelmatig worden mishandeld, en dat hen voedsel wordt onthouden. In hoeverre kloppen deze berichten? Wat wordt door Nederland en de EU gedaan om de slachtoffers te helpen, gevangen vrij te krijgen en de misdaden te exposeren? Hebben Nederland, andere landen en/of NGO's toegang tot gevangenis om de situatie te inspecteren?

In hoeverre is er zicht op de situatie buiten Minsk, niet alleen in steden als Vitebsk en Gomel, maar ook op het platteland? Welke mogelijkheden hebben Nederland en de internationale gemeenschap om zich hiervan een beeld te ontwikkelen, en indien nodig ondersteuning te verlenen?

De belangrijkste oppositiekandidaat Tichanovskaja heeft moeten uitwijken naar Litouwen, nadat haar man eerder al gevangen was genomen. In de aanloop naar de verkiezingen zijn ook andere leden van de oppositie geïntimideerd en het leven onmogelijk gemaakt. Wat gaat de Minister doen om politici en anderen in de oppositie te ondersteunen? Hoe wordt hun veiligheid buiten Wit-Rusland gewaarborgd? Is Nederland bereid om mensen die Wit-Rusland om politieke redenen ontvluchten op te nemen, en wat gaat het kabinet doen om deze personen te helpen?

Na 26 jaar Loekasjenko regime is het maatschappelijk middenveld in Wit-Rusland vernietigd. De meeste mensen in Wit-Rusland hebben nog nooit in een vrij en democratisch land gewoond. De leden van de PvdA-fractie vragen wat Nederland doet om het maatschappelijk middenveld te versterken, en wat Nederland doet om organisaties en personen die streven naar vrijheid en democratie in Wit-Rusland te ondersteunen. De leden van de PvdA-fractie vragen om hiervoor meer middelen vrij te maken. Voorts vragen zij in hoeverre Nederland kan helpen bij democratie-educatie. Bijvoorbeeld door omgekeerde verkiezingsobservaties voor jongeren uit Wit-Rusland om hier te zien hoe vrije verkiezingen werken, of door trainingen te geven aan activisten en anderen.

De leden van de PvdA-fractie constateren dat onafhankelijke nieuwsgaring en een vrij internet onontbeerlijk zijn om te komen tot een vrij en democratisch Wit-Rusland. In hoeverre kunnen, al dan niet West-Europese, journalisten werken in Wit-Rusland, en wat wordt er gedaan om hen te beschermen? Een correspondent van NRC is gewond geraakt in Minsk, wat heeft Nederland gedaan om haar en andere journalisten te beschermen? In hoeverre kan Nederland helpen met het

opzetten van internetverbindingen in Wit-Rusland die niet worden gecensureerd of gecontroleerd door het regime?

De leden van de PvdA-fractie vragen welke gevolgen de gebeurtenissen hebben voor het visa-beleid ten aanzien van Wit-Rusland. Enerzijds moet het regime zoveel mogelijk in de bewegingsvrijheid beknot worden. Anderzijds is het essentieel dat gewone mensen uit Wit-Rusland in aanraking komen met onze samenleving, om zo deze beelden mee te nemen naar het eigen land. Deelt het kabinet deze observatie en hoe wordt hier vervolg aan gegeven?

Inbreng van de fractie van de Partij voor de Dieren

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 14 augustus. Zij beschouwen de gebeurtenissen in Wit-Rusland als verontrustend en hebben naar aanleiding hiervan nog enkele vragen.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie maken zich ernstige zorgen over het toenemende geweld van de Wit-Russische autoriteiten jegens de demonstranten en het oplopende aantal arrestaties. Ondanks hard optreden van de politie en dreigementen van president Loekasjenko gaan de protesten tegen de verkiezingsuitslag in Wit-Rusland onverminderd door. Inmiddels is het aantal officieel bevestigde arrestaties opgelopen tot 6.000 en zijn er zeker twee doden gevallen. Op beelden is te zien dat grote aantallen, vaak jonge, mensen de straat opgaan en voor hun rechten opkomen, en dat de Wit-Russische autoriteiten veel en excessief geweld tegen demonstranten en arrestanten gebruiken. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie sluiten zich aan bij de veroordeling van het kabinet van het gewelddadige optreden van de autoriteiten. De leden vragen het kabinet bij de autoriteiten van Wit-Rusland te blijven aandringen op de vrijlating van gevangen genomen demonstranten.

De verkiezingen worden door velen in Wit-Rusland en daarbuiten als niet eerlijk en vrij beschouwd. In zijn brief van 11 augustus jl. zegt de Minister «duidelijke aanwijzingen» te hebben gekregen dat de verkiezingen niet volgens internationale standaarden zijn verlopen. Tevens heeft het Nederlandse ambassadekantoor in Minsk deelgenomen aan een diplomatieke waarnemersmissie waarbij onregelmatigheden zijn bemerkt. Kan het kabinet toelichten om wat voor onregelmatigheden het gaat? Kan het kabinet bevestigen dat de verkiezingen frauduleus van aard zijn geweest?

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hechten veel waarde aan de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid. De leden zijn dan ook zeer verontrust door de berichten over vermiste en gearresteerde journalisten. Journalisten die nog voor kritische online media durven te werken, worden volgens ooggetuigen gericht onder vuur genomen door veiligheidstroepen. Ziet het kabinet een rol voor de Nederlandse ambassade in het beschermen van journalisten, die met gevaar voor hun veiligheid waken over onafhankelijke berichtgeving? Kan de Minister zijn Europese collega's wijzen op de EU-richtsnoeren voor de bescherming van mensenrechtenverdedigers en er op aandringen hun ambassades en missies bescherming te laten bieden aan zowel mensenrechtenverdedigers als journalisten?

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie maken zich zorgen over de effectiviteit van de stapsgewijze aanpak in EU-verband die de Minister aankondigt in zijn brief. Dit beleid heeft de repressie in het land in de afgelopen 26 jaar niet doen afnemen. Waarom denkt de Minister dat deze aanpak nu wel effectief zal zijn? Kan de Minister toelichten of de

Hongaarse positie een gezamenlijke EU-inzet in gevaar brengt? Waarom wil de Minister een EU-reactie afwachten en niet, zoals Denemarken, Estland, Finland, IJsland, Letland, Litouwen, Noorwegen en Zweden hebben gedaan, zelfstandig een positie innemen? Ziet het de Minister de kans om met deze landen op te trekken, als overeenstemming binnen de EU-27 niet mogelijk blijkt? Voorts vragen de leden van de Partij voor de Dieren-fractie om een reactie van de Minister op het plan dat Polen, Litouwen en Letland gezamenlijk hebben ontwikkeld om de situatie in Wit-Rusland te de-escaleren.

Inbreng van het lid van Kooten-Arissen

Het lid van Kooten-Arissen heeft kennisgenomen van het nieuws rondom de verkiezingen in Wit-Rusland en heeft naar aanleiding daarvan de volgende vragen aan de Minister van Buitenlandse Zaken:

- 1) De Minister had kunnen zien aankomen wat er stond te gebeuren met de verkiezingen en de nasleep daarvan in Wit-Rusland. Wat heeft de Minister gedaan om als lid van de OVSE bij te dragen aan vrije en democratische verkiezingen in Wit-Rusland?
- 2) Heeft de Minister op enige tijd contact gehad met andere leden van de EER/EU/OVSE/VN voorafgaand aan de verkiezingen in Wit-Rusland om bij te dragen dan wel de regering van Wit-Rusland te wijzen op het belang van vrije en democratische verkiezingen? En heeft de Minister hier voorwaarden aan verbonden?
- 3) Heeft de Minister kennisgenomen van het feit dat oppositiekandidaten voorafgaand aan de verkiezingen zijn opgepakt, gevlucht of in ballingschap zijn gegaan? Hoe heeft de Minister hierop gereageerd en welke stappen heeft de Minister genomen?
- 4) Op basis waarvan erkent de regering de huidige verkiezingsuitslag, ondanks dat de ambassade spreekt over «ongeregeldheden»?
- 5) Is de Minister op de hoogte dat er door de EU verschillende embargo's van kracht zijn op Wit-Rusland?
- 6) Is de Minister op de hoogte dat verschillende journalisten foto's hebben gedeeld waarop te zien is dat er wapens en ammunitie worden gebruikt die direct herleidbaar zijn naar Europese landen, zoals vele gevonden lege kogelhulzen die in Polen zijn gemaakt en wapens (machinepistolen en geweren) uit Duitsland.
- 7) Wat gaat de Minister aanvullend doen om toe te zien dat de embargo's effectief worden gehandhaafd aangezien dit nog steeds fout gaat?
- 8) Aannemende dat Loekasjenko noch gaat aftreden noch nieuwe verkiezingen uitschrijft, terwijl van fraude sprake lijkt, is het zaak verdere stappen te ondernemen en daarmee de druk op de Wit-Russische regering op te voeren. Is de Minister dat met het lid van Kooten-Arissen eens? Welke middelen zijn hiervoor nationaal voorhanden? Waarom wil de Minister perse de maatregelen van de EU afwachten? In wiens belang is dat?
- 9) Is de Minister bereid om nieuwe verkiezingen af te dwingen, op de zeer korte termijn georganiseerd in samenwerking met en onder het toezicht van de OVSE? Zo nee, waarom niet? En waarom zou dat niet in het belang zijn van de Wit-Russische burgers en onze uitgedragen democratische waarden en vrijheden?
- 10) Kan de Minister duidelijk uiteenzetten welke stappen hij kan nemen die direct de veiligheid voor burgers garandeert in Wit-Rusland?
- 11) De Nederlandse export naar Wit-Rusland is goed voor tenminste 250 miljoen euro aldus het CBS. Kan de Minister onderzoeken dat daarbij geen goederen zijn uitgevoerd dan wel doorgevoerd die redelijkerwijs gebruikt kunnen worden om de bevolking te onderdrukken? En kan de Minister duidelijk uiteenzetten hoe hier op wordt toegezien?
- 12) Wat kan de Minister doen om de veiligheid van journalisten, waaronder Nederlandse, in Wit-Rusland te garanderen? Met in acht te nemen

dat inmiddels het aantal gearresteerde internationale journalisten meer dan 50 bedraagt en er geweld is gebruikt tegen verschillende journalisten van waaronder de BBC en AP door de ordetroepen.

II. Antwoord/reactie van de Minister

III. Volledige agenda

Geannoteerde agenda informele videoconferentie van de Raad Buitenlandse Zaken van 14 augustus 2020, brief van de Minister van Buitenlandse Zaken, S.A. Blok, d.d. 12-08-2020 (2020Z14659).